

MAGYARORSZÁG NAGYKÖVETSÉGE
MADRID

*Madridi mezőgazdasági és környezetügyi szakdiplomata éves szakmai
beszámolója - 2012/2013*

Tartalomjegyzék

1. Spanyolország politikai jellemzői és a szaktárca vezetése.....	2
2. A spanyol gazdaság.....	2
2.1 Spanyol gazdaságpolitika és gazdasági mutatók.....	2
2.2 Spanyol agrárgazdaság, vidékpolitika, jelentősebb ágazati mutatók	5
2.2.1 Közös Agrárpolitika (KAP) reformja.....	6
2.2.2. Spanyolország agrárgazdasági, agrárkereskedelmi és vidékfejlesztési politikája, fontosabb agrárpolitikai események	7
2.2.3 Jelentősebb mezőgazdasági termelési adatok	8
2.2.4 Halászat, halgazdálkodás	9
2.2.5 A spanyol élelmiszergazdaság kulcskérdései.....	9
2.3. Gazdasági kapcsolataink	11
2.3.1 Külkereskedelmünk volumene, mérlege - agrárkereskedelmi kapcsolataink	11
2.4 Spanyol környezetpolitikával összefüggő kérdések.....	11
3. A magyar-spanyol reláció fejlesztését szolgáló eszközök és eredmények a jelentési időszakban	12
MELLÉKLET	13

MAGYARORSZÁG NAGYKÖVETSÉGE
MADRID

Éves jelentés
2012. június 30. – 2013. július 1.

1. Spanyolország politikai jellemzői és a szaktárca vezetése

A 2011. november 20-i előrehozott általános választásokon Mariano Rajoy vezetésével fölényes többséget szerző néppárti (PP) kormány működését továbbra is meghatározzák azok a reformok és erőfeszítések, amelyeket a gazdasági és pénzügyi válság nyomán a növekedés mielőbbi beindításáért és a foglalkoztatás növeléséért tesz. **Spanyolország politikai jellemzői a jelentési időszak alatt nem változtak**, kiegyensúlyozottnak mondhatók, noha a szociális, a munkajogi és az adóreform intézkedések, valamint az elmúlt időszakban egyre intenzívebbé váló korrupciós botrányok néppárti kötődésének híre nyilvánvalóan nem növelik a kormánypárt népszerűségét. A Néppárt a kormányzásban számíthat a területi viszonylatban többségben lévő néppárti vezetésű autonóm közösségekre, sőt kiélezettebb európai uniós ügyekben, amikor a spanyol érdekek szolgálata közös céllá válik, a legnagyobb ellenzéki párt a Spanyol Szocialista Munkáspárt (PSOE) támogatására is.

Spanyolorzágnak nemcsak a többször hangoztatott egyféle morális és etikai válsággal kísért¹ gazdasági válsággal kell megküzdenie, hanem időről-időre kezelnie kell az autonóm közösségekkel érezhető feszültségeket is. Katalóniában felerősödtek a katalán függetlenségről tartandó népszavazást ambicionáló politikai törekvések a közép-konzervatív katalán függetlenségi kormányzópart², a CiU (*Convergencia i Unió*) részéről.

A **közös agrárpolitika** 2010. november 18-a óta zajló reformjának szempontjából nézve sikerült az autonóm közösségekkel **egységes nemzeti spanyol álláspontot kialakítani és azt mindvégig végigvinni a tárgyalások alatt**.

Az elmúlt időszakban a kormány összetételében nem történt változás. A szaktárcát továbbra is a 2012. december 22-én kinevezett *Miguel Arias Cañete* mezőgazdasági, élelmiszer- és környezetügyi miniszter vezeti. A spanyol belpolitikai helyzetet tekintve a jelenlegi spanyol gazdasági reformfolyamatokban a **spanyol agrárpolitika egyféle „oázisnak” számít, a többi ágazathoz képest**. A miniszter tevékenységének első két éve a KAP reform jegyében telt. Az elkövetkezendő két évben pedig az agrárgazdaság versenyképességére, a külpiazi expanzió növelésére és a piaci terjeszkedést korlátozó akadályok elhárítására kívánja fordítani figyelmét.

2. A SPANYOL GAZDASÁG

2.1 Spanyol gazdaságpolitika és gazdasági mutatók

Az euróövezet nehéz időket élő egyik gazdaságaként a spanyol kormány jelentős erőfeszítéseket tesz a makrogazdasági egyensúly kiigazításáért, drága árat fizetve a **növekedés és a foglalkoztatás javításáért**. A versenyképesség helyreállítása és a gazdasági átalakítás érdekében az alábbi intézkedéseket valósítja meg: **a bankszektor pénzügyi szanálása, a közfinanszírozás megszilárdítása, az árak „kiigazítása” (adóreform) és a**

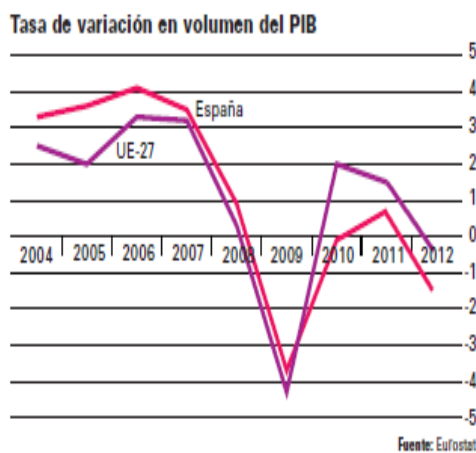
¹ A kormányzó Néppárt legfelsőbb köreit is beárnyékoló korrupciós botrányok pl. Luis Bárcenas volt néppárti kincstárnok pénzmosási ügye, vagy a királyi családot (János Károly vejét, *Iñaki Undargarint*, illetve magát Krisztina infánsnőt)¹ sem kíméli.

² *Artur Mas* katalán kormányfő a 2012. november 25-i előrehozott választásokon továbbra is bizalmat kapott.

termelési tényezők átcsoportosítása. A közfinanszírozás fenntarthatóságának biztosítása érdekében elkerülhetetlen a pénzügyi konszolidáció, a bankszektor feltőkésítése és szerkezetátalakítása³, amellyel visszanyerhető a fizetőképesség hitelessége, másrészt újra aktiválható a hitelkihelyezés a háztartások és a vállalkozások számára, valamint a szerkezeti reformok végrehajtása, amellyel növelhető a versenyképesség és csökkenthető a külső finanszírozástól való függés.

A 2012 áprilisában megkezdett Nemzeti Reformprogram ellenére a spanyol gazdaság továbbra is az euróövezeti válsággal együtt járó pénzügyi instabilitásnak, kedvezőtlen nemzetközi környezetnek van kitéve. Tavaly nyáron az ország bankrendszere konszolidálása céljából az Európai Unió 100 milliárd eurós bankfeltőkésítési programjára szorult, amelynek végül 40%-át vette igénybe.

Spanyol GDP változása EU-27 viszonylatban

A pénzügyi környezet 2013. első felében ugyan némi javulást mutatott, de az európai gazdaságokban összességében mindenhol a belső fogyasztás visszaesése volt megfigyelhető. Ennek hatása az Európai Unió gazdasági teljesítményében is érezhető volt, hiszen a kezdeti 0,5-0,6%-os növekedési várakozásával szemben 2012-ben az európai gazdasági növekedés -0,3%-ra csökkent, az euró zóna növekedése pedig -0,6%-ra. Spanyolország **gazdasági teljesítménye** a 2012-ra remélt 0,7%-os növekedés helyett -1,4%-ra zsugorodott. A spanyol gazdaság még így is az EU ötödik és az euró övezet negyedik legnagyobb gazdasága.

2012-ben a **bruttó hazai termék (GDP)** folyó áron számított értéke előzetes adat szerint 1.049.525 millió euró volt, egy főre 22.736 euró jutott. 2011-ben Spanyolország egy főre jutó vásárlóerő paritáson mért GDP aránya 2%-kal maradt el az EU27-től (EU27=100%).

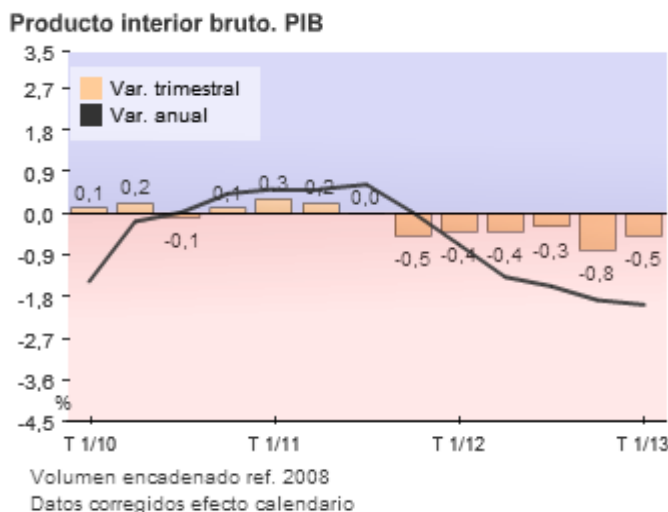
Az **államadósság** GDP-hez mért éves aránya 84,2% volt (HU: 79,2%), ami azóta is növekszik és 2013. első negyedév végén elérte a 88,2%-ot. Az államháztartási deficit GDP-ben kifejezett aránya az Eurostat adatai szerint 10,6% volt. A hiányba beleszámít a 2012. december 11-én folyósított közel 40 milliárdos bankfeltőkésítési kölcsön is.

A **gazdasági ágazatok** közül továbbra is a beutazó **turizmus** (57,7 millió látogató 5,7%-kal többet költött, mint 2011-ben) bevételei, valamint az **export** növekedése ellensúlyozzák a kedvezőtlen folyamatokat. A **mezőgazdasági termelés a GDP arányában 2,5%-kal** járult a gazdasági teljesítményhez az erdészettel és halászzal együtt. A szolgáltatások 65,5%-kal, az ipar 15,6%-kal, az építőipar 8,4%-kal, a nettó termékadók 8,1%-kal.

³ Az eredeti kiváltó problémát, az ingatlanpiaci buborékot nem sikerült felszámolni, bár a kormányzat létrehozta a banki átstrukturálásból eredő vagyont kezelő társaságot (*Sareb*) a bankok toxikus hiteleinek és ingatlanpiaci portfóliójának kezelésére.

A 2013-2016-os Nemzeti Stabilitási Programban előirányozottak szerint **reál GDP növekedés** először csak 2014-től lesz várható (0,4%). 2015-ben 0,9%, 2016-ban pedig 1,3% a tervezett növekedés.⁴

Spanyol GDP negyedéves, illetve éves alakulása

Forrás: INE

A **munkanélküliség** továbbra is emelkedik, a Spanyol Statisztikai Hivatal 2013. első negyedéves előzetes adatai szerint elérte a 27,16%-ot. A tavalyi év azonos időszakában 24,6% volt. 2012-ben megkezdődött a fiatal munkanélküliek elvándorlása más országokba, akik leginkább Németországban és az Egyesült Királyságban próbálnak elhelyezkedni, hasonlóan görög sorstársaikhoz. Spanyolország évi 800-900 millió euró támogatásra számít az Európai Uniótól a fiatal munkanélküliek helyzetének javítására létrehozott 6 milliárd eurós támogatási alapból, amiről a 2012. június 27-i Európai Tanácson hoztak döntést a kormányfők.

A kormánynak számolnia kell az egyes intézkedései által kiváltott **társadalmi visszhanggal** is. Az egészségügyi dolgozók, tanárok, közalkalmazottak tüntetése mellett megjelentek a szimpátia mozgalmak is tiltakozásul a jelzáloghitellel terhelt lakások törlesztését fizetni képtelen adósok kilakoltatása és a bankok mohósága ellen, miközben az „ingatlanbuborék” következtében gyakran üresen állnak a bankok tulajdonában lévő lakások.

A 2013. évi költségvetés a 2012. évinél 9,2%-kal kevesebb kiadással, a kiadási plafon rögzítésével számolt. 2012-15 között a kormány a **közigazgatási rendszer** racionalizálásától, a helyi közigazgatás reformjától és a közszféra megkarcsúsításából 37.700 millió (!) euró megtakarítással számol (2012-ben a spanyol élelmiszerexport értéke 36.107 millió euró volt), ami az államnak 6.500 millió, a lakosságnak 16.300 millió euró megtakarítás jelent majd 2015-ig.

A harmonizált **fogyasztói árindex** 2005-ös bázison számolva 2012-ben 2,4%-ot ért el (EU27: 2,6%). Az élelmiszerek és nem alkoholos italok harmonizált árindex növekedése 2,2% (EU27: 3,0%) volt. 2012. szeptember 1-től léptek életbe az új **hozzáadott érték adó** („áfa”) kulcsok. Az eddigi legmagasabb 18%-ról kulcs 21%-ra, a kedvezményes 8%-os 10%-ra

⁴ Spanyolország 2012-re a GDP 6,8%-át meg nem haladó államháztartási deficit teljesítésére vállalt kötelezettséget. A költségvetési stabilitás jegyében elfogadott kormányzati hiánycélokot 2013-ra a GDP 4,5%-ában, 2014-re 2,8%-on, 2015-re pedig 1,9%-on rögzítették. Minden bizonnyal a bankfeltőkésítési kölcsönből eredő másik kb. 3%- nélkül kalkulálva.

emelkedett, ugyanakkor bizonyos termékkörök, szolgáltatások átsorolásra kerültek a magasabb kulcsba. Az élelmiszerek 10%-os kedvezményes, illetve az alapélelmiszerek 4%-os szuperkedvezményes áfa kulcsa változatlan maradt.

2012-ben a **spanyol export** a 222,6 milliárd euróval még mindig jól teljesített, a 2011. évi értékkel való összehasonlításban csak 3,8%-kal növekedett meg az előzetes adatok alapján. Az **import** 2,85%-kal, 253,4 milliárd euróra csökkent. A külkereskedelmi deficit 33,62%-kal csökkent 2011. évhez képest. A nettó külső kereslet pozitív növekedése részben kompenzálja a belső keresletcsökkenést. A spanyol termékek, szolgáltatások és technológia, szaktudás export expanzióját segíti elő a sokat hangoztatott **Spanyol Márka** (*Marca España*), amely „védjegy” népszerűsítését koordinált tárca- és intézményközi fellépés segíti elő.

Spanyolországnak továbbra is az **Európai Unió a legfontosabb piaca**, noha harmadik piaci országokba történt kivitele 13,7%-kal nőtt. A **teljes spanyol export 62,8%-a** kerül a belső piacra, míg az Unión kívüli országok piacaira 37,2%. Az import földrajzi összetételét tekintve **annak fele az EU-ból származik (50,2%), másik fele a harmadik országokból (49,8%)**. Legfontosabb kereskedelmi partnerei: Franciaország, Németország, Olaszország, Egyesült Királyság, Portugál és Kína. Ezek közül Kínával és Németországgal behozatali többlete van.

2.2. Spanyol agrárgazdaság, vidékpolitika, jelentősebb ágazati mutatók

Spanyolország élelmiszergazdasági külpiaci mérlege 2012. évben rekordot ért el. A 2012-es adatok megerősítik, hogy a **mezőgazdasági és halászati termékek külkereskedelmi mérlege pozitív**, 2010 óta a külkereskedelmi mérleg dinamikus javulásával számolhatunk (2010: 2.544 millió euró; 2011: 3.055 millió euró).

Az élelmiszerexport értéke 2012-ben 36.107 millió euró volt. Az **agrár- és halászati ágazat stratégiai pillér, hiszen az élelmiszer a teljes export 12,6%-a és körülbelül 9% ugyanennek az importja is**. A teljes külkereskedelmi mérlegen belül az ágazat eredménye **a 5.769 millió eurós többlettel mindenképpen kereskedelmi deficit csökkentő tényező**. Az élelmiszerexport 50%-a feldolgozott mezőgazdasági termék és minden alágazatban – a nyers hal és feldolgozott hal kivételével – az export meghaladja az importot.

A növénytermesztés, az állattenyésztés, az erdőgazdálkodás és a halászat a **foglalkoztatás 30%-át** adja. Az exportnak köszönhetően az élelmiszer, ital- és dohányiparban a foglalkoztatás 22%-a biztosított. A közvetlen foglalkoztatás nagyságát a termelői és élelmiszeripari ágazatban 319.561 munkahelyre becsülik. Ugyanakkor 2012. év a foglalkoztatás szempontjából nem volt jó az agrárgazdaság számára. Az alapanyag termelésben foglalkoztatottak száma 3%-kal csökkent (teljes gazdaságban 4,8%-kal 2011. évhez képest). A negyedik negyedévben a munkanélküliek aránya megközelítette a nemzeti, 26,1%-os szintet.

A mezőgazdaság és az élelmiszeripar eladósodottsága a 2008-ban elért maximuma óta csökkent, az adósság mértéke 2012-ben az éves mezőgazdasági jövedelem 82%-a körül alakult; nemkülönben eladósodottság jellemzi a többi spanyol gazdasági ágazatot is (GDP 82,6%).

A becült adatok szerint 2012-ben tovább javult a **mezőgazdasági jövedelem, amely** folyó áron számolva 22.722,5 millió eurót ért el. (*Lásd részletes adatok a mellékletben.*) E tekintetben Spanyolország Franciaország mögött a **második** tagállam, Németország és Olaszország előtt teljesített. A spanyol előállított **mezőgazdasági termelési érték a negyedik legnagyobb** az Európai Unióban. A termelési érték 2,5%-os növekedése ellenére a hozzáadott érték 4,3%-kal, a mezőgazdasági jövedelem 5,3%-kal csökkent a ráfordítások és az

alapanyagok költségnövekedése miatt. 1993 és 2012 között mégis pozitívan alakult a mezőgazdasági jövedelem, hiszen ezalatt az időszak alatt 39,6%-kal növekedett meg, míg az EU15-ben átlagosan csak 10,9%-kal.

A mezőgazdasági termékek és a termelési eszközök ára megnőtt, mind kiadási, mind bevételi oldalról. A ráfordítások és a folyó eszközök költsége megháromszorozódott (31,2%) a bevételhez képest (10,6%). A állati, illetve növényi termékek termelői ára eltérően alakult. A növényi termékek közül csak a borszőlő és a must, valamint a gabonaárak alakultak kedvezően. Az állati termékek árában két éve újraértékelődési folyamat indult meg, ami különösen a tojás (45,6%), a baromfi (14,8%) és a borjúhús (11,4%) árnövekedésében mutatkozott meg.

A spanyol mezőgazdasági jövedelemben a közös agrárpolitika első pilléréből (EMGA), az 5.785 millió euróból származó támogatások (az EU KAP költségvetés 13,4%-a) átlagosan 26%-ot tettek ki, aminek 89,3%-a közvetlen támogatás és a fennmaradó 10,7% intervenció vagy más piaci támogatás volt. A második pillérből (EMVA) a 2007-2013-as vidékfejlesztési programidőszakban a támogatásokra folyósított összeg 8.049,47 millió eurót tett ki. Az összegek felhasználása 52,3%-os, közkiadási oldalról számítva 56,62% volt. Mind EMVA, mind nemzeti forrás oldalról az első és második tengely kötötte le a források 80%-át.

2012-ben a támogatási jogcímen folyósított összegek (6.009 millió euró) a mezőgazdasági termelési érték 14,1%-át tették ki.

Spanyolországban a **mezőgazdasági kockázatkezelési rendszer** 1979 óta működik. A 2012. év termelőkockázati szempontból az egyik legrosszabb volt. Súlyos aszály pusztított, a citrusféléket februárban fagykár rongálta, gyakori erdőtüzek ütötték fel a fejüket és szeptember végén pedig az árvízzel kellett számolni. A válság hatása érezhető volt a biztosított termés nagyságában, a biztosítási kötvények számának csökkenésében is.

Spanyolország területének 84,7%-a **vidéki területnek van nyilvánítva**, míg a lakosságnak csak 17%-a él vidéken. A települések (kb. 8 ezer) nagy többsége (94,84%-a) alacsony lélekszámú, ahol a lakosok 10,29%-a él elsősorban a belső szárazföldi területeken (Madrid körzetét leszámítva). A vidéki népesség 2008-2011 között gyakorlatilag nem változott, de ez tartományonként eltér (pl. Kantábriában, Baszkföldön némileg növekedett, Extremadura, Asztúria, Galícia, Kasztília és León közösségekben csökkent.)

2.2.1 Közös Agrárpolitika (KAP) reformja

Az elmúlt időszakot a többéves pénzügyi keretről (ezen belül a 2014-2020 közötti időszak mezőgazdasági költségvetéséről) és ezzel párhuzamosan a közös agrárpolitika reformjáról folyó tárgyalások határozták meg. Spanyolország az agrárköltségvetés szempontjából 2014-2020 között is ugyanazt a támogatási szintet élvezheti, mint a jelenlegi 2007-2013-as időszakban. Spanyolország mezőgazdasága az új költségvetési időszakban összesen 47.000 millió euró európai uniós finanszírozásban részesül majd, ami a vidékfejlesztési intézkedések nemzeti (és autonóm tartományi) társfinanszírozásával együtt 50.000 millió euró támogatást jelent. Ezen belül a közvetlen támogatásokra 35.705 millió, vidékfejlesztésre 8.291 millió euró jut és a piaci intézkedésekre még további 3.000 millió.

A jelenlegi költségvetésnél kicsivel több összeg fordítható a közvetlen támogatásokra (0,8%) és a vidékfejlesztésre (3%).

A közös agrárpolitika reformjáról június végén elért Európai Unió szintű politikai megállapodást a kormány **nyagon pozitívan értékelté, mivel a spanyol érdekek gyakorlatilag teljes mértékben érvényesültek.**

A reform tekintetében a legnagyobb fejtörést a belső támogatások kiegyenlítése okozta, adott esetben a spanyol mezőgazdasági termelés földrajzi diverzitását figyelmen kívül hagyó alaptámogatási rendszer bevezetésének lehetősége.

Az új közös agrárpolitikai modell képes lesz kezelni az összes spanyol mezőgazdasági termelési formát garantálva az életképességük és a mozgásterük fennmaradását. A rendszer alkalmas lesz a mezőgazdasági aktivitás fokozására, mint a foglalkoztatásban és a gazdasági növekedésben fontos szerepet betöltő tevékenység megtartására, amely valóban a vidéken élő és mezőgazdasági tevékenységet végző termelőket premizálja.

2.2.2. Spanyolország agrárgazdasági, agrárkereskedelmi és vidékfejlesztési politikája, fontosabb agrárpolitikai események

Az elmúlt időszakban az egyik legfontosabb előrelépés az **élelmiszerlánc jobb működéséről szóló törvénytervezet kidolgozásában történt.** A törvény várhatóan 2013. második felében jelenik meg. Ehhez szorosan kapcsolódik a **mezőgazdasági szövetkezési integrációt elősegítő törvénytervezet,** melynek célja minél nagyobb kínálati koncentráció elősegítése a termelői tárgyalási pozíció növelésére, nagyobb egyensúly elérésére a kiskereskedelmi értékesítési oldal koncentráltóságával szemben és a nemzetközi szerepvállalás erősítésére.

A **tejtermelés** a vidéki megélhetés egyik alapvető pillérének számít, ezért minden szempontból stratégiai ágazat a vidéki társadalom és a gazdasági tevékenység fennmaradásában. A tejágazatban a tavalyi év vége felé feszültségek keletkeztek, mert a termelői árak⁵ csökkentek és a takarmányárak jelentősen megnövekedtek. Másrészt azért, mert a nagy élelmiszer kiskereskedelmi láncok elterjedt gyakorlatává vált, hogy a tejet „reklám” terméként értékesítik és ezzel „bagatellizálják” a hazai spanyol tejtermelést. A kormány a **spanyol tejtermelés helyzetének orvoslására** átfogó intézkedés csomagot állított össze: tejtermelői támogatásokat szabadított föl a nemzeti támogatási tartalékból és szerkezetátalakítási jogcímet hirdetett meg. Az intézkedés része volt a már 2012. szeptember 27-i kormányülésen elfogadott **tejsomag szabályozásáról szóló királyi rendelet is**⁶ a kötelező termelői tejszerződések bevezetéséről és a Tejtermelői Szervezetek és Szakmaközi Szervezetek elismeréséről. Ugyancsak szeptemberben a tejtermék minőség javításáról, a fogyasztói tájékoztatásról az együttműködés fokozásáról, a tejtermékek promóciójáról és a fokozottabb nemzetközi szerepvállalásról szóló megállapodás jött létre a minisztérium és a **tejtermelők, az ipar és az értékesítés képviselői között.** A megállapodás végrehajtására 14 teyipari és 9 értékesítési cég képviselőjéből álló bizottság jött létre, **fenntartható spanyol tejtermék program elnevezéssel.**

A 2013. április 2-án meghirdetett „**Több élelem, kevesebb pazarlás**”⁷ elnevezésű kampány célja különböző akciók segítségével **visszaszorítani a kidobott és megsemmisítésre kerülő élelmiszereket.** A program célja felhívni a figyelmet a nagy mennyiségű kárba veszendő

⁵ A 2012. november 26-i brüsszeli gazda tüntetésével szinte egy időben a spanyolországi Galícia állattartói is sztrájkba kezdtek, napi 2 millió liter tej kiöntésével tiltakoztak. Míg egy liter tej előállítási költsége 0,38 euró, addig a tejfelvásárlási ár 0,28 euró, egy kilogramm takarmány ára többé kerül, mint egy liter tejé.

⁶ 1363/2012. (szeptember 28.) királyi rendelet a tejtermelő szövetkezetek és szakmaközi szervezetek elismeréséről és a szerződési feltételek előírásairól

⁷http://www.magrama.gob.es/es/alimentacion/temas/estrategia-mas-alimento-menos-desperdicio/alim_desperdicio_maqueta_12abr_BAJA_ok_tcm7-271306.pdf

élelmiszerre, fogyasztói tudatosságra nevelni, valamint a veszteségek visszaszorítására javítani az ellátó szervezetek között a koordinációt és az együttműködést.

Az élelmiszerexport növelése tekintetében fontos lépés volt a **spanyol élelmiszerágazat a külpiazi szerepvállalásának növelése céljával megfogalmazott stratégia is**. A gazdasági nehézségektől függetlenül a külpiazi fejlődésben dinamikus eredményeket elérő élelmiszerágazat exportjának további ösztönzése a további piacnyitás, az exportot hátráltató akadályok megszüntetése és a termékek számára előnyösebb adózási feltételek megteremtése érdekében született meg.

2.2.3 Jelentősebb mezőgazdasági termelési adatok

2012-ben a **mezőgazdasági jövedelem** 22.722,5 millió eurót ért el, de a dráguló közbeső ráfordítás miatt mindössze 527,5 millióval haladja csak meg az előző évi előzetes jövedelmi adatot⁸. 2012-ben a folyó értéken számított **mezőgazdasági termelés** a becsült adatok alapján **4,3%-os növekedést mutatott** 2011. évi előzetes adatokhoz képest. A növénytermesztés értéke némileg növekedett (0,09%-kal), az állattenyésztés értéke a tavaly megindult növekedés után látványos, közel 10%-os növekedést ért el 2011-hez képest. A növekedés mind a növényi, mind az állati termékkörön belül egyenletesen alakult.

A **2011/2012. évi aszály** a gabona, a borszőlő és az olívaolaj termésben okozta a legnagyobb veszteségeket. Az aszályal összefüggésben az állatszám csökkenése is tapasztalható volt a juh- (-8,3%) és a kecske állományban (-7,3%). A vágások száma általában 2-5%-kal emelkedett meg. Akár a spanyolországi aszályal is összefüggésbe hozható, hogy ebben az évben kivételesen újra felbukkant a magyar kukorica a spanyol exportban.

2012. év folyamán a műtrágyák, majd 2012. év első negyedévében a kőolaj ára esett vissza, aminek következtében, 2011. évvel történő összehasonlításban, egyes élelmiszerek **termelői ára** csökkent pl. a tejtermékeké (-14%) és a marhahúsé (-8%).

A földhasználat szerint 2011-ben ugyanolyan arányban oszlott meg a fás, erdős területek (18.954.333 ezer hektár; 37%), a **mezőgazdaságilag hasznosított területek** (16.991.027 ezer hektár; **34%**), a rét, legelők (10.021.637 ezer hektár; 20%) valamint az egyéb területek (4.593.345 ezer hektár; 9%) nagysága, mint 2010-ben. A **mezőgazdaságilag hasznosított terület** több mint felén, 8.971.581 ezer hektáron növénytermesztés folyt. Ezen kívül a fás szárú ültetvények 4.562.921 ezer hektárt foglaltak el, a művelésbe nem vont, ugaroltatott területek nagysága pedig 3.456.921 ezer hektárt ért el. Legelő hasznosításban 10.021.637 ezer hektárt állt. Az erdők, bozótosok, fás szárú növények 18.954.333 ezer hektárt, a művelhető kategóriákon kívül eső területek 4.593.345 ezer hektárt foglaltak el. (Spanyolország összterülete: 50.560.342 ezer hektár.) A 989.796 termelő gazdaságának **átlagos birtokmérete 24,4 hektár** volt. Az Európai Unióban 2010-ben a **második legnagyobb mezőgazdaságilag hasznosított terület** Franciaország után Spanyolországban volt (14%).

2012 szeptemberében a spanyol ökológiai termesztről megjelent tanulmány szerint a spanyol ökológiai termesztrés mind a bejegyzett területek, mind a termelők száma, mind az előállított érték alapján 2009 és 2011 között is folytatta növekedését, amelynek köszönhetően Spanyolország európai uniós vezető pozícióját továbbra is meg tudta őrizni. A regisztrált ökológiai terület nagysága 1.845.039,10 hektár, a termelők száma 32.206 volt. A gazdaságok átlagos mérete elérte a 57,29 hektárt. Az ökológiai legelők, zöldség, száraz hüvelyesek és ipari növények esetében nőtt a termőterület. 2009-hez képest a gyógynövény termőterületek

⁸ 2010: 40.371,2 milliárd euró, 2011: 41,374,6 milliárd euró forrás: 2012. statisztikai évkönyv előzetes, www.magrama.es

nagyságában visszaesés tapasztalható. Legelterjedtebb a gabona és az olajfatermesztés. Az állandó legelők és mezők a regisztrált ökológiai területek 47,1%-át teszik ki. Állattenyésztésben a szarvasmarha, juh, kecsketartás a legjelentősebb, a lótenyésztés csökkent. Az állattartó gazdaságok száma 2009-ben 4.547-ről 2011-ben 6.074-re növekedett. Az előállított ökológiai termékek értéke összesen 813 millió euró volt.

2.2.4 Halászat, halgazdálkodás

A halászati tevékenység gazdasági jelentősége 2011-ben megnőtt. A jövedelem 5,95%-kal a halászati termelési érték pedig 10,7%-kal volt nagyobb, mint 2010-ben. Az élősúlyban számított halászott mennyiség összesen 860.221 tonna volt, értéke 1.965 millió euró. Ezzel ellentétben a haltenyésztéssel előállított érték 2011-ben 7%-kal 448 millió euróra csökkent a 8%-os termelés mennyiségi növekedés mellett is (274.263 tonna). Mindazonáltal az akvakultúra jövedelme mégis 40,6%-kal nőtt 2010. évvel történő összevetésben.

A beszámolási időszak legkiemelkedőbb témája a közös halászati politika reformjának előrehaladása volt, amelyről az ír elnökség alatt sikerült az Európai Parlamentnek, a Bizottságnak és a Tanácsnak politikai megállapodást elérni.

Spanyolország számára a reformvitában a teljes halfogás kötelező partra szállítása, a maximális fenntartható halászati erő kifejtés megvalósításának határideje, a nemzetközi halászati megállapodások előrehaladása jelentette a legfontosabb súlypontokat. Spanyolország a természetes halászati tevékenység és kvótakorlátozások okán **egyre nagyobb figyelmet fordít a tengeri akvakultúrában rejlő potenciáljának növelésére.**

2.2.5 A spanyol élelmiszergazdaság kulcskérdései

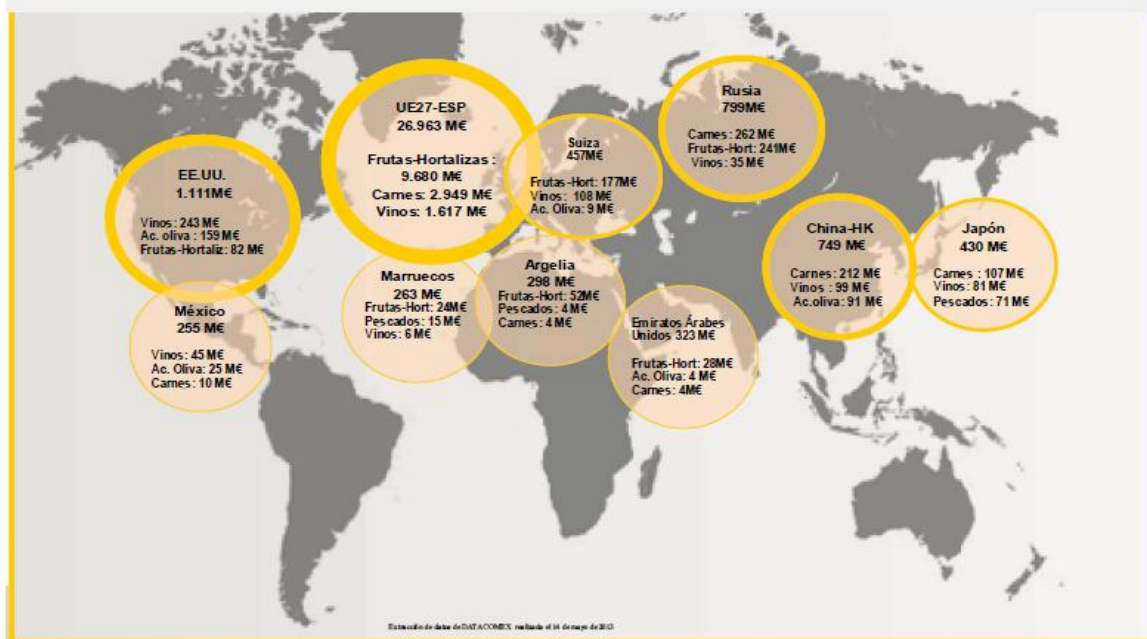
A Kereskedelmi Világszervezet (WTO) megállapítása szerint Spanyolország **a világ nyolcadik legjelentősebb élelmiszer exportőr országa.** 2012-ben az összes spanyol export 12,6%-a volt élelmiszer, 36.107 millió euró értékben. Az élelmiszerágazat külkereskedelmi mérlege pozitív egyenleggel zárt, elérte a 5.769 millió eurót, ami 2011. évhez képest 89%-os növekedést jelent. A spanyol élelmiszergazdaságot nagyobb nyitottság jellemzi, mint általában a spanyol gazdaságot. A mezőgazdasági élelmiszertermelés 30%-a feldolgozatlan és 22%-a feldolgozott formában kerül kivitelre.

2012-ben Spanyolország **legnagyobb élelmiszer felvevő piaca az Európai Unió** volt, a tagállamokba az export 74,6%-a irányult. Innen származik az import 56%-a is. (FR: 23,8%, DE: 15,5%, IT: 14,6%, PT: 14,1%, UK: 10,5%, NL: 5,8%, BE: 3,3%, PL: 2,5%, egyéb EU-27: 9,9%). Hagyományosan Franciaországgal van a legintenzívebb kereskedelmi kapcsolata, az agrár és halászati termékek egynegyedének ez a célpiaca vagy származási helye. A harmadik országok piacai közül az USA-ba irányul az export 12%-a, és elsősorban Brazíliából származik az import 13,8%-a. A harmadik országok piacaira került a spanyol élelmiszer kivitel 25,4%-a (USA: 12,5%, Latin-Amerika: 10,7%, Oroszország: 9,1%, Kína, Hong-Kong: 7,0%, Svájc: 5,1%, Japán: 4,9%, Egyesült Arab Emírátságok: 3,7%, Algéria: 3,3%, Szaúd-Arábia: 2,7%, Marokkó: 2,6%, egyéb összesen: 36,4%.)

Az árukivitel megoszlása a célpiacok és a legfontosabb élelmiszer termékek szerint⁹:

⁹ A termékek: *Vinos*: bor, *Carnes*: hús, *Frutas-Hortalizas*: zöldség-gyümölcs, *Ac. Oliva*: olívaolaj, *Pescados*: hal

Principales destinos de las exportaciones del sector

Forrás: MAGRAMA

Az **élelmiszeripar** teljesítményének köszönhetően 2011-ben **megerősítette elsődleges ipari ágazati státuszát**. Az ipari foglalkoztatás 17,6%-t (358.338 fő) biztosította, a termelési beruházási aktívák 16,96%-kával rendelkezett. A nettó ipari termék értékesítésből az élelmiszeriparé 19,66% volt és az ipar hozzáadott értékének 15,29%-át állította elő. Az **ágazat jövedelme 4.437,5 millió euró** volt némileg csökkent az alapanyag árak növekedése miatt. A legjobb árbevételt az italipar, a zöldség-gyümölcs és a húsipar realizálta.

2011-ben az összes nettó értékesítésből 21,6%-ot a **húsipar** termelt ki, a **tejipar** 10,07%-ot. Ezt követi az **állateledel** (10,04%) és a **zsír és olajfeldolgozó ipar** (8,75%). A **zöldség-gyümölcs** konzervipar és a **boripar** 7,55%-át, illetve 6,23%-át adta az élelmiszeripar nettó termékértékesítésnek. A spanyol élelmiszeripar ezen mutatója alapján az Európai Unióban az **ötödik legnagyobb nettó termék értékesítést elért tagállama volt** Németország, Franciaország, Olaszország és az Egyesült Királyság után. A nettó élelmiszertermék értékesítés 2011-ben 88.673.143 ezer euró volt, amely 7,7%-kal haladta meg az előző évi 82.315,4 millió eurót.

A 29.190 db élelmiszeripari létesítmény 36,8%-a pék, cukrászati és tészta üzem, 14,2%-a húsipari és 14%-a borászati üzem volt 2012-ben. Az autonóm közösségek közül Andalúziában található a legtöbb élelmiszer feldolgozó üzem (18,4%), ezt követi Katalónia (11,8%), és a kasztíliai tartományok (Kasztília és León: 10,6%; Kasztília - La Mancha: 8,4%). Az üzemek 80%-a 10 főnél kevesebb alkalmazottat foglalkoztat. 200 főnél többen csak 238 üzemben dolgoznak.

Az **élelmiszerfogyasztásra** a spanyolok 2011 decemberétől 2012 novemberéig összesen 67.684 millió eurót költöttek, fejenként 1.469,8 eurót, ami az élelmiszer kiadás 0,5%-os növekedését jelentette, mennyiségben pedig 30.499 millió kg/1 élelmiszert, fejenként 658,7 kg-t. A családok kiadásait a válság hatása nyilvánvalóan kedvezőtlenül érinti, nagyobb mértékben az élelmiszerek, kisebb mértékben a nem alkoholos italok fogyasztása csökkent.

2.3. Gazdasági kapcsolataink

2.3.1 Külkereskedelmünk volumene, mérlege - agrárkereskedelmi kapcsolataink

Magyarország Spanyolországgal folytatott kereskedelmében nem számottevően, de 2012-ben mind az export, mind az import értéke csökkent. Az export 1,3 milliárd, az import hasonló nagyságrendben 1,6 milliárd euró volt. 2012-ben a külkereskedelmi forgalmi mérlegünk 290 millió többlettel zárt.

Az Agrárgazdasági Kutatóintézet előzetes 2012. évi statisztikai adatai alapján a spanyol export a teljes magyar élelmiszer exportban továbbra is 1%-ot képvisel, a spanyol import a teljes magyar élelmiszer importból pedig 1,9%-kal részesedett. **A gazdasági válság hatása ellenére 2012-ben a kétoldalú relációban a kereskedelmi forgalom 14,4%-kal¹⁰ megnövekedett.** A tavalyi évhez képest a növekedés elsősorban a magyar élelmiszer exportnak kedvezett a spanyol import visszafogottabb növekedése mellett. **Külkereskedelmi mérleghiányunk ennek köszönhetően 2011-hez képest javult.**

2012-ben az exporttermék összetételében az előző évekhez képest sem volt jelentős változás: legfontosabb kiviteli termékeink továbbra is a hústermékek, fagylalt, állateledel. Az exportunkra jellemző, hogy 2012-ben is, mint ahogyan a megelőző években, akadt „alkalmi” áru. Ebben az évben a kukorica (pl. 2011-ben a cukorféleségek termékkörben). A gabonafélék esetében hosszú távú stratégiai kapcsolat volna kívánatos, amelynek kialakítására a spanyol fél részéről is nagyobb fogadókészség lehet. Figyelemre méltó a növényi olajok¹¹ (napraforgó) exportnövekedése is.

Legfőbb spanyol mezőgazdasági behozatali termékek továbbra is a citrusfélék, sertés-, baromfihús, zsiradék; kávé, tea; friss zöldségek (paradicsom, saláta, uborka); takarmányok állateledelek. A termékszerkezet évről évre kiegyenlített, kiemelkedő visszaesés, vagy megugrás nem tapasztalható.

2.4 Spanyol környezetpolitikával összefüggő kérdések

A spanyol kormány környezetvédelmi tevékenységének célja továbbra is az, hogy **megerősítse a környezetvédelem mellett elkötelezettségét és ezt nemzetközi szinten is kinyilvánítsa.** Spanyolország egyes uniós, nem különben a CO₂ kibocsátással kapcsolatos vállalásaiban bizonyos késésben van, ezért olyan környezetvédelmi beruházásokat részesít előnyben, amellyel a diffúz ágazatok, valamint az ipari kibocsátás mérsékelhető összhangban az EU Klíma- és Energiacsomag 2050-ig ütemtervével és a kiotói jegyzőkönyvben vállalt kötelezettségekkel.

A válság kezdete együtt járt az üvegházhatású gázkibocsátás (ÜHG) csökkenésével, amelynek értéke 2011-ben az elmúlt nyolc évhez képest a legalacsonyabb volt, mind globális értelemben, mind a bázisévet tekintve. Ezzel párhuzamosan 2011-hez viszonyítva különösen 2012-ben mind a széndioxid kibocsátási jog, mind a karbon kreditek ára lecsökkent¹². Az ágazatok közül a közlekedésből származik az ÜHG kibocsátás 27,4%-a és 23,7%-a az energia előállításból. Ez utóbbi a hagyományos szénművek megnövekedett kibocsátása miatt következett be, a többi elektromos energia előállítási formával szemben. A széndioxid

¹⁰ 2011: 152 millió euró; 2012: 174 millió euró

¹¹ Spanyolországban az 1981-es repce mérgezési botrány óta erős előítélet él a repceolaj étkezési célú fogyasztásával szemben. A bizalmatlanság oka, hogy olíva olaj helyett máig tisztázatlan szennyezett repceolaj miatt több mint ezren haltak meg és sokan betegedtek meg. Emiatt a termék nem örvend népszerűségnek és gyakorlatilag nem is keresik.

¹² 42,9%-kal, illetve 58%-kal.

kibocsátás 77,5%-a származik az energia előállításból, 10,6%-a a mezőgazdaságból és 4%-a a hulladékgazdálkodásból. A **spanyol kibocsátás politika** iránya a klímaprojektek felé visz, amelynek keretében a széndioxid kibocsátásban elért megtakarítás tonnájáért támogatást fizet az állam.

A környezetvédelmi mutatók közül az egy főre jutó éves **vízfogyasztás** 2010-ben 144 litert tett ki, amely csökkenő tendenciát mutat. A vízfelhasználás több mint felét a háztartások vízellátása adta. Ezzel ellentétben a mezőgazdasági vízfelhasználás 2009-hez képest nőtt, 16.118 hm³ volt, ennek közel felét a növénytermesztés használta fel. A 2011/12-es hidrológiai évben meteorológiai aszályal kellett számolni: az éves csapadékmennyiség az átlagtól 38%-al maradt el. A vízellátással összefüggésben felmerül a területi szolidaritás kérdése a vízmedencék közötti folyóvíz átvezetések révén, vagy a víztározói kapacitás növelése, ami jelenleg a felszíni vízkészlet közel felét biztosítja.

2011-ben összesen 24,5 millió tonna **hulladék** keletkezett, az egy főre jutó 531 kg lassanként megközelíti az európai uniós 502 kg-os átlagot.

A **villamos energia előállításban** a megújuló energiák 33%-os arányt tettek ki. Az elsődleges energiaforrások közül a kőolaj (44,9%) továbbra is a legfontosabb, amit a földgáz (22,3%), valamint a nukleáris energia (11,6%) követ. A gazdasági környezet egyelőre megnehezíti a megújuló energia előállításáért fizetett prémiumrendszer finanszírozását.

Biodiverzitás tekintetében érdemes megemlíteni a Natura 2000 hálózathoz tartozó, valamint a védett természeti területeket, amelyek nagysága 2004 óta 15,5%-kal megnőtt. Ezen védelmi formában részesülő övezetek a nemzeti terület 27,8%-át foglalják el, amelyek jószerivel mind Natura 2000 területek. Spanyolország a hatodik legnagyobb európai ország a tengeri Natura 2000 védelemben részesülő 10.250 km-nyi tengerparti szakaszával.

Az ország területének több mint felét, 54,8%-át ökológiai erdők fedik le. Az **erdőtüzek** 2012-ben több mint 200 ezer hektáron pusztítottak az elmúlt 18 év óta a legnagyobb kiterjedésben. A legnagyobb károkat a mediterrán régióban okozott, a tüzesetek mintegy 40%-a itt keletkezett.

3. A MAGYAR-SPANYOL RELÁCIÓ FEJLESZTÉSÉT SZOLGÁLÓ ESZKÖZÖK ÉS EREDMÉNYEK A JELENTÉSI IDŐSZAKBAN

Szakigazgatási együttműködés keretében januárban helyettes államtitkári találkozók valósultak meg, további magas szintű vezetői találkozók előkészítése folyamatban van.

Szakigazgatási szakértői együttműködés keretében jellemzően attaséi közreműködéssel számos konzultáció, spanyol jogszabályok megismerése. A spanyol partnerek készséges hozzáállásának köszönhetően ez az együttműködési forma a jövőben is sok hasznos tapasztalatot nyújthat.

Ágazati kapcsolatépítés különösen a kutatás-fejlesztés és innovációs együttműködés fejlesztésére irányult az elmúlt időszakban. A továbbiakban is cél a magyar agrárkutatói tudásbázis népszerűsítése. Kölcsönös érdeklődés esetén a szakmai ágazatok közötti kapcsolatfelvétel adott esetben közvetlen és közvetett előnyöket biztosíthatnak.

Kereskedelemfejlesztés területén a 2013. április 8-11-i madridi Nemzetközi Gourmet Szalonon a magyar részvétel támogatására került sor, a tapasztalatok átadásával és potenciális üzleti kontaktok felkutatásával együtt, az egyéni megkereséseken kívül. Nemcsak a kiállítói, hanem a látogatói részvétel is előnyös, amennyiben koncentrált piaci betekintési lehetőséget

biztosít. A továbbiakban is cél a Nemzetközi Gourmet Szalonon, illetve a 2014. évi barcelonai Alimentaria nemzetközi élelmiszer, és italipari szakkiállításon ösztönözni a magyar részvételt. A magyar élelmiszer kereskedelem fejlesztése a *Magyar Turizmus Zrt.* madridi képviselője és a külgazdasági szakdiplomata együttműködésével történik.

A beszámolási időszakban a madridi szakdiplomata közel 100 **mezőgazdasági és környezetügyi témájú anyagot (részanyagot)** készített, amelyek a VM Nemzetközi Főosztályán elérhetők.

MELLÉKLET

- 1) Spanyol mezőgazdasági jövedelem mutatói; 2012. évi Statisztikai Évkönyv előzetes, Mezőgazdasági Minisztérium (MAGRAMA)

Madrid, 2013. július 1.

Készítette: Pintérné Viesel Judit, mezőgazdasági és környezetügyi szakdiplomata

MELLÉKLET

A SPANYOL MEZŐGAZDASÁGI SZÁMLA (folyó értékek millió euró alapján)

	2010	Összetétel (%)	2011 ¹³	Összetétel (%)	2012 ¹⁴	Összetétel (%)
A) MEZŐGAZDASÁGI TERMELÉS	40.371,2	100	41.374,6	100	43.151,1	100
Növénytermesztés	25.028,1	61,99	24.912,1	60,21	25.152,1	58,28
1. Gabonafélék	3.679,6		5.033,2		4.623,7	
2. Ipari növények (1)	922,3		1.085,0		903,2	
3. Takarmánynövények	1.971,7		2.053,6		2.248,9	
4. Zöldségnövények (2)	8.055,4		6.642,2		7.300,3	
5. Burgonya	585,8		512,3		521,7	
6. Gyümölcs (3)	6.967,3		6.608,0		6.003,0	
7. Bor és must	853,4		1.063,4		1.267,2	
8. Olíva olaj	1.862,2		1.783,4		2.133,9	
9. Egyéb (4)	130,4		131,0		150,2	
Állattenyésztés	13.797,4	34,17	14.875,3	35,95	16.362,2	37,91
Hús és állatállomány	10.241,5		11.178,3		12.209,1	
1. Szarvasmarha	2.325,1		2.334,2		2.510,9	
2. Sertés	4.926,8		5.420,4		6.062,8	
3. Ló	71,1		73,9		110,3	
4. Juh- és kecske	798,4		850,0		810,7	
5. Baromfi	1.908,9		2.283,8		2.498,3	
6. Egyéb (4)	211,2		216,0		216,1	
Állati termékek	3.555,9		3.697,0		4.153,1	
1. Tej	2.401,4		2.506,4		2.571,6	
2. Tojás	939,3		964,0		1.324,3	
3. Egyéb	215,2		226,6		257,2	
Szolgáltatások termelése	389,6	0,98	409,9	1	425,8	1
Egyéb termelés (5)	1.156,1	2,86	1.177,3	2,84	1.211,0	2,81
B) KÖZBENSŐ FOGYASZTÁS	18.005,1		19.972,4		21.247,8	
1. Vetőmagok és szaporítóanyagok	764,0		803,2		844,4	
2. Energia és kenőanyagok	1.452,5		1.696,5		1.833,5	
3. Trágyák és talajjavítók	1.428,1		1.613,6		1.758,8	
4. Növényvédőszer	692,2		704,8		710,8	
5. Állategészségügyi kiadások	579,5		578,5		587,1	
6. Takarmányok	8.943,6		10.274,8		11.095,0	
7. Készlet fenntartás	1.443,2		1.448,9		1.476,5	
8. Épület fenntartás	493,2		511,6		513,5	
9. Mezőgazdasági szolgáltatások	389,6		410,3		425,8	
10. Pénzügyi közvetítői szolgáltatások	397,0		375,0		352,1	
11. Egyéb javak és szolgáltatások	1.422,2		1.555,2		1.650,3	
C=(A-B) bruttó hozzáadott érték	22.366,1		21.402,2		21.903,3	
D) Amortizáció (6)	4.758,3		4.752,1		4.912,0	
E) Egyéb támogatások (7)	6.081,1		5.814,2		6.008,9	
F) Egyéb adók (8)	255,7		269,3		277,7	
G=(C-D+E-F) Mezőgazdasági jövedelem	23.433,2		22.195,0		22.722,5	

(1) Magában foglalja: cukorrépa, dohány, gyapot, napraforgó és egyebek. Továbbá száraz hüvelyesek.

(2) Magában foglalja: virágok, disznóvénnyek, facsemeték

(3) Magában foglalja: friss gyümölcsök, citrusfélék, trópusi gyümölcsök, szőlő és olajbogyó.

(4) Magában foglalja: alapvetően nyúl,

(5) Egyéb termelés: másodlagos, nem mezőgazdasági, a mezőgazdaságtól nem elválasztható tevékenységek (tejfeldolgozás, vadászat, stb;)

(6) Gép-, épület, ültetvény amortizáció

(7) Magában foglalja: nem termékhez kötött támogatások: SPS, agrárkörnyezetgazd., LFA, és ÁFA kompenzáció pozitív szaldója

(8) Magában foglalja: IBI és gépjárműadó

¹³ Előzetes

¹⁴ Becslés